H-F-H
History-Film-History

1940-იანი წლების ბრიტანულ კინოს ხშირად "ოქროს ხანას" უწოდებენ, თუმცა, ამ ტერმინის გამოყენება არ შეიძლებოდა იმასთან მიმართებაში, რაც იმ დროს ხდებოდა მსოფლიოში. ექვსწლიან მსოფლიო ომს გაჭირვებისა და აღდგენის პერიოდი მოჰყვა. როგორც უინსტონ ჩერჩილმა იწინასწარმეტყველა, ევროპა ორ იდეოლოგიურ ბლოკად იყოფოდა.

როგორც ჩანს, ომის წლებში ევროპულ კინოს ორი მისია ეკისრა - მოსახლეობის ყურადღების გადატანა და პროპაგანდის საშუალებით ერების საბრძოლო სულისკვეთების გაძლიერება.

გამონაკლისი არც ბრიტანული კინო იყო. ათწლეულის დასაწყისში პროპაგანდით დატვირთული დრამები იწარმოებოდა. ამავდროულად, კომედიური და კოსტუმირებული დრამები მოსახლეობას ამხიარულებდა და ართობდა.

1945 წლის შემდეგ, ბრიტანული კინოს საკუთარი Film Noir სევდიანი და მომაბეზრებელი ჩანდა, რომელიც ასახავდა მზარდ სოციალურ აჯანყებას ბრიტანული „დაჩაგრული ცხოვრების წესის“ წინააღმდეგ. სტატუს კვოზე უარის თქმით, საზოგადოება კონფლიქტის, ახალი აზროვნების და ახალი მოლოდინების წინაშე აღმოჩნდება. ფილმებში მოთხრობილი იყო უხეში ისტორიები, რომლებიც თანამედროვე სოციალური პრობლემებით აღშფოთებას ასახავდა, განსაკუთრებით, არასრულწლოვანთა და ახალგაზრდების მიერ ჩადენილი კრიმინალის მიმართ. მაგალითად, "It Always Rains on Sunday" და "Brighton Rock" ორივეში ჩადებულია მეამბოხეობა ისტებლიშმენტის წინააღმდეგ. ეს ფილმები გადაღებული იყო მკაცრი ეკონომიის, ნორმირებული და მზარდი კრიმინალის პერიოდში, დამცავი რეკეტების, მოზარდების დაპატიმრებისა და ახალგაზრდების მეამბოხეობის ირგვლივ.

"ოქროს ხანის" ყველა ფილმებიდან ყველაზე მეტად გამორჩეულია კეროლ რიდის "მესამე კაცი". ეს იმ ერთ-ერთ მცირერიცხოვან ბრიტანულ ფილმებს მიეკუთვნება, რომელიც საერთაშორისო კინოს დიდი კლასიკოსების გვერდით დგომას იმსახურებს.

1949 წელს გამოსული კეროლ რიდის შედევრი ქვეყნის მორალურ გაურკვევლობას ასახავს, რომელიც ახალ ეპოქასთან შეგუებას ცდილობს. ეს არის თრილერი, მაგრამ ამავე დროს, იკვლევს მორალური არჩევანის საკითხს. ფილმი შორს არის კეთილისა და ბოროტის გულუბრყვილო გამოსახულებისგან, როგორც ამას მეორე მსოფლიო ომის ეპოქის ბევრი ფილმი აკეთებდა. „მესამე კაცი“ უშიშრად ორაზროვანი და რთული ფილმია თავის მორალურობაში. ზოგან ის სასაცილო და მახვილგონივრულია, ზოგან კი ეგზისტენციალური კრიზისის განცდას ეხება, რომელიც მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ გაჩნდა.

ფილმის სცენარი რომანისტმა გრეჰემ გრინმა დაწერა. სცენარის დაწერამდე მან შექმნა ნოველა, სადაც აღწერა ისტორიის ატმოსფერო, ხასიათი და განწყობა. ავტორმა დაწერა ის, როგორც სცენარის საწყისი ტექსტი და არასოდეს ყოფილა გამიზნული ფართო საზოგადოებისთვის, თუმცა მოგვიანებით, იგი იმავე სახელით გამოიცა, როგორც ფილმი. 1948 წელს ავტორმა დაათვალიერა ქალაქი, მისი საკანალიზაციო არხები და რამდენიმე ნაკლებად ცნობილი ღამის კლუბი, ეძებდა შთაგონებას, ქალაქის საერთო განწყობას და სულს, რომელიც ისტორიის პერსონაჟად უნდა ქცეულიყო.

ფილმში თავს იყრის ორი მსახიობი - ჯოზეფ კოტონი ჰოლი მარტინსის როლში და ორსონ უელსი მისი მეგობარი, ჰარი ლაიმის როლში, რომლებიც ადრე უელსის შედევრში, ფილმში "მოქალაქე კეინი" თამაშობდნენ. რეჟისორ რიდზე ნამდვილად იმოქმედა ამ ფილმში ნაჩვენები ღალატისა და მამაკაცური მეგობრობის თემებმა. ასევე, მთავარ როლებში არიან ტრევორ ჰოვარდი, როგორც მაიორი კალოუეი და ალიდა ვალი, ჰარის შეყვარებული ანას როლში.

ასევე შეიძლება ითქვას, რომ ჰარი ლაიმის თემა და ფილმის მთელი საუნდტრეკი, ანტონ კარასის მიერ შესრულებული ციტრაზე, ასევე წარმოადგენს ფილმის მთავარ ვარსკვლავს. მოქმედება ომისშემდგომ ვენაში ხდება და შავ ბაზარსა და მკვლელობაზე მოგვითხრობს.

უმუშევარი, იაფფასიანი მხატვრული მწერალი, ჰოლი მარტინსი, ჩადის ომისშემდგომ ვენაში, რომელიც გამარჯვებული მოკავშირეების მიერ სექტორებად არის დაყოფილი, სადაც მარაგების ნაკლებობამ შავი ბაზრის აყვავება გამოიწვია. ის ყოფილი სკოლის მეგობრის, ჰარი ლაიმის მოწვევით ჩამოდის, რომელმაც მას სამსახური შესთავაზა, მაგრამ აღმოაჩენს, რომ ლაიმი სულ ახლახანს უცანაური ავტოსაგზაო შემთხვევის დროს გარდაიცვალა. ლაიმის მეგობრებთან და თანამოაზრეებთან საუბრისას მარტინსი მალევე შენიშნავს, რომ ზოგიერთი ამბავი არათანმიმდევრულია და გადაწყვეტს გაარკვიოს, თუ რა მოხდა სინამდვილეში ჰარი ლაიმთან.

ფილმის დასაწყისი იმ პერიოდის მორალურ ქაოსს ასახავს - ყველაფერი იყიდება და შავი ბაზარი ყვავის. გაყოფილი ქალაქი, როგორც ჩანს, უკონტროლოა. მარტინის მიერ ლაიმის გარდაცვალების ჭეშმარიტი მიზეზის კვლევა მას რეალობების კონფლიქტის წინაშე აყენებს. ვის უნდა დაუჯეროს? ლაიმის მეგობრებს თუ ჯიუტ მაიორ კალოუეის? და ანა, ლაიმის შეყვარებული? სანდოა მის მიერ აღწერილი ჰარის პორტრეტი?

სიუჟეტი ამ სხვადასხვა ნარატივიდან ვითარდება, სანამ დასაწყისიდან ერთი საათის შემდეგ არ დავინახავთ, რომ ლაიმი ჩრდილიდან გამოდის. მისი შემოსვლა სიბნელეში გახვეული კარიდან ხდება. უელსის წამიერი პირველი გამოჩენა უნდა შეფასდეს, როგორც ყველა დროის ერთ-ერთი ყველაზე დასამახსოვრებელი შემოსვლა და შთამბეჭდავი შესრულება.

სიუჟეტის განვითარებისთანავე, ჩვენ ვხედავთ, რომ ჰოლის ბრმა ერთგულება ჰარისადმი ყოველ წამს კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება. კალოუეი უფრო და უფრო ამხელს ჰარის საქმიანობას შავ ბაზარზე და ჰოლი მორალური დილემის წინაშე დგება. ჰარი უნდა დაიცვას, თუ ხელისუფლებას გადასცეს? რაც უფრო მეტს აღმოაჩენს ჰოლი, მით უფრო ეტყობა, რომ ის დაუფიქრებლად და ყოველგვარი თანმიმდევრული მიზნის გარეშე

მოქმედებს. ჰარის შეყვარებული ანა, მკვდარი თუ ცოცხალი, მისი ერთგული რჩება, ჰოლი კი საბოლოოდ ჰარის ჯალათად გვევლინება. იმის მიუხედავად, რომ ჰარი სისხლისმსმელი რეკეტია, არ არის სწორი, რომ მისმა საუკეთესო მეგობარმა მას ასე ზურგი აქცია. რა უბიძგებს მას ამისკენ? ჰარის მხრიდან ღალატი? მისი გრძნობები ანას მიმართ? თუ იმის გაცნობიერება, თუ რაოდენ სულელი იყო?

ფილმის ბოლოს, როდესაც ანა, უგულებელყოფს ჰოლის და შორდება მას, სამართლიანობის განცდა ჩნდება. ის მას ღალატის გამო სჯის. მისი კეთილი ზრახვები და გულუბრყვილობა არაფერს ნიშნავს.

კეროლ რიდის რეჟისურა პარანოიის და ღალატის ფარულ განცდას ქმნის და საოცრად აღბეჭდავს ამ პერიოდის მძაფრ ემოციებს.

განათების ექსპრესიონისტული სტილი და კამერის რაკურსები აძლიერებს განცალკევებისა და ქაოსის საერთო განცდას, როგორც მორალურად, ისე პიროვნულად. რიდის დადგმა თავისი საგულდაგულოდ აგებული კადრებითა და ექსპრესიონისტული განათებით წარსულის დიდებისა და დანგრეული ოცნებების ჰაეროვან განცდას ქმნის. თავად ვენა ხდება ფილმის პერსონაჟი, დანგრეული, მაგრამ მაინც ლამაზი. ის ვენის საკანალიზაციო არხებისგან იდუმალი სილამაზის შექმნასაც კი ახერხებს.

ეს გაცვეთილი დიდების გრძნობა, მორალური და სოციალური რწმენის ნაკლებობა, ისევე როგორც დანაშაულებრივი ქმედება, შემდგომი ათწლეულის ფილმების უწყვეტი თემა იქნება.

Co-funded by the European Union
Creative Europe MEDIA